

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ ЛИЧНОСТИ

МОНОГРАФИЯ
ЧАСТЬ 3

2020

Проект SWorld

Гладкова В.Н., Гнитецкая Т.Н., Львович И.Я., Чубина Т.Д., Щербакова Н.В. и др.

Гладкова В.М., Гнитецька Т.Н., Львович І.Я., Чубина Т.Д., Щербакова Н.В. та ін.
Gladkova V.N., Gnitetskaya T.N., Lvovich I.Ya., Chubina T.D., Scherbakova N.V. and etc.

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ ЛИЧНОСТИ

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ
INNOVATIVE APPROACHES TO DEVELOPMENT OF PERSONALITY

ВХОДИТ В

Международные наукометрические базы

*входить до Міжнародних наукометричних баз
included in International scientometric databases*

МОНОГРАФІЯ

МОНОГРАФІЯ

MONOGRAPH

Одесса

Одеса / Odessa

Купrienko СВ

Купрієнко СВ / Купrienko SV

2020

УДК 33
ББК 65
И 57

ISSN 2663-9874
DOI: 10.30888/2663-9874.2020-02

Авторский коллектив

Колектив авторів / Author team:

Антипова Ж.И. (10), Вароди Н.Ф. (2),
Гладкова В.Н. (1), Гнитецкая Т.Н. (6), Гуляева Л.В. (3), Зимонова О.В. (4),
Львович И.Я. (9), Львович Я.Е. (7), Пахомова В.Н. (5),
Преображенский А.П. (7,9), Преображенский Ю.П. (7),
Татарчук Т.В. (3), Чопоров О.Н. (9), Чубина Т.Д. (8), Щербакова Н.В. (4)

И 57 **Инновационные подходы к развитию личности. Часть 3: Серия монографий / [авт.кол. : В.Н. Гладкова, Т.Н. Гнитецкая, И.Я. Львович, Т.Д. Чубина, Н.В. Щербакова и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2020 – 152 с. : ил., табл. – (Серия «Инновационные подходы к развитию личности», Часть 3)**

Інноваційні підходи до розвитку особистості. Частина 3: Серія монографій / [авт.кол. : В.М. Гладкова, Т.Н. Гнітецька, І.Я. Львович, Т.Д. Чубіна, Н.В. Щербакова і др.]. - Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2020 - 152 с. : іл., табл. - (Серія «Інноваційні підходи до розвитку особистості», Частина 3)

ISBN 978-617-7414-97-0

Монография содержит научные исследования авторов в области образования, философии, искусства. Может быть полезна для руководителей и других работников предприятий и организаций, а также преподавателей, соискателей, аспирантов, магистрантов и студентов высших учебных заведений.

Монографія містить наукові дослідження авторів в галузі освіти, філософії, мистецтва. Може бути корисна для керівників та інших працівників підприємств і організацій, а також викладачів, здобувачів, аспірантів, магістрантів і студентів вищих навчальних закладів.

The monograph contains scientific studies of authors in the field of education, philosophy, and art. It may be useful for managers and other employees of enterprises and organizations, as well as teachers, applicants, graduate students, undergraduates and students of higher educational institutions.

УДК 33
ББК 65

© Коллектив авторов, 2020

© Куприенко С.В., оформление, 2020

ISBN 978-617-7414-97-0

Монографія підготовлена авторським колективом

1. Антипова Жанна Ігорівна, Національний університет "Одеська юридична академія", Україна - Глава 10
2. Вароди Наталія Федорівна, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна, кандидат історичних наук, доцент - Глава 2
3. Гладкова Валентина Миколаївна, Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна, доктор педагогічних наук, професор - Глава 1
4. Гнітецька Тетяна Миколаївна, Далекосхідний федеральний ун-т, Росія, доктор педагогічних наук, професор - Глава 6
5. Гуляєва Людмила Володимирівна, Національний університет «Запорізька політехніка», Україна, кандидат педагогічних наук, доцент - Глава 3 (у співавторстві)
6. Зімонова Ольга Володимирівна, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, Україна - Глава 4 (у співавторстві)
7. Львович Ігор Якович, Воронежський інститут високих технологій, Росія, доктор технічних наук, професор - Глава 9 (у співавторстві)
8. Львович Яків Овсійович, Воронежський державний технічний університет, Росія, доктор технічних наук, професор - Глава 7 (у співавторстві)
9. Пахомова Вікторія Миколаївна, Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Україна, кандидат технічних наук, доцент - Глава 5
10. Преображенський Андрій Петрович, Воронежський інститут високих технологій, Росія, доктор технічних наук, доцент - Глави 7, 9 (у співавторстві)
11. Преображенський Юрій Петрович, Воронежський інститут високих технологій, Росія, кандидат технічних наук, доцент - Глава 7 (у співавторстві)
12. Татарчук Тетяна Василівна, Національний університет «Запорізька політехніка», Україна, кандидат технічних наук - Глава 3 (у співавторстві)
13. Чопоров Олег Миколайович, Воронежський державний технічний університет, Росія, доктор технічних наук, професор - Глава 9 (у співавторстві)
14. Чубіна Тетяна Дмитрівна, Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, Україна, доктор історичних наук, професор - Глава 8
15. Щербакова Ніна Володимирівна, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, Україна, доктор філософських наук - Глава 4 (у співавторстві)

ГЛАВА 1. АДАПТИВНИЙ АКМЕФ'ЮЧЕРИНГ – ТЕХНОЛОГІЯ ПРОГНОЗУВАННЯ САМОРОЗВИТКУ ФАХІВЦЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

Вступ	13
1.1. Фундаментальна акмеологія та її становлення	13
1.2. Акмесинергетичний саморозвиток сучасного фахівця	20
1.3. Акмеф'ючеринг як ефективний інструмент розробки акмесинергетичних технологій особистісно-професійного самовдосконалення сучасного фахівця	26
Висноки	30

ГЛАВА 2. ІСТОРІЯ ЗАКАРПАТТЯ В ПЕРІОД 1918-1964 РР.

Вступ	31
2.1. Історія Закарпаття в період 1918-1946 рр.	32
2.2. Політична відлига на Закарпатті (1953-1964).....	39
Висноки	46

ГЛАВА 3. ПРОБЛЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ НОРМАЛЬНОЇ ДИСПЕРСІЇ СВІТЛА В ЛІНЗИ ЗІ СКЛА МАЙБУТНІМИ ІНЖЕНЕРАМИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Вступ	48
3.1. Встановлення залежності показника заломлення речовини від довжини хвилі світла	50
3.1.1. Опис лабораторної установки і визначення радіуса кривизни збирає лінзи ...	50
3.1.2. Визначення оптичної сили збиральної лінзи і показника заломлення матеріалу лінзи з використанням світлофільтрів	52
3.1.3. Графічне представлення нормальної дисперсії	54
3.2. Визначення параметрів А і В у формули Коші для скляної лінзи	56
Висноки	61

ГЛАВА 4. БЕЗПЕКА ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ЯК ЧИННИК СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Вступ	62
4.1. Загальне визначення системи безпеки цінностей	62
4.2. Джерела загроз безпеки духовності	63
4.3. Трансформація під впливом “м’якої ідеології”	64
4.4. Процеси формування та функціонування суспільства споживання.....	66
Висноки	73

ГЛАВА 5. ВИКОРИСТАННЯ РОЗРОБЛЕНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ К МОДЕЛЮВАННЮ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Вступ	74
5.1. Загальна характеристика розроблених комп'ютерних програм	75
5.2. Комп'ютерна програма «Token Bus»	76
5.3. Комп'ютерна програма «FDDI».....	78
5.4. Комп'ютерна програма «100VG-AnyLAN».....	82
5.5. Комп'ютерна програма «Study-AnyLAN»	83
Висноки	84

Вступ.

Безпека об'єктивно означає відсутність загроз основним цінностям особистості та суспільства. *Безпека цінностей* та *безпека моралі*, що формують *безпеку процесу пізнання* є складовими безпеки духовності [26].

Головною складовою безпеки духовності є саме *безпека цінностей*, оскільки вони є фундаментальною компонентою самої духовності та слугують центральними орієнтирами для визначення пріоритетів, напрямку дії, мети суб'єкта, його життєвого сенсу. Оскільки цінності є основним елементом свідомості, яка, у свою чергу, визначає сутність буття, забезпечення безпеки цінностей, фактично призводить до забезпечення безпеки власного буття.

Важливим є розуміння цінностей як високого ступеню значущості відповідних явищ та предметів реального світу, що зумовлено потребами та інтересами соціального суб'єкта. Формування та фактичне входження цінностей у повсякденне життя, як мотивів до дії, є наслідком тривалих та складних процесів. Потреба людини мати перед собою орієнтири для діяльності є основною підставою для виникнення цінностей. Адже наявність такого своєрідного дороговказу дозволяє людині не витратити кожного разу часу на вирішення якихось важливих питань та проблем її життя, а орієнтуватись на стереотип, закріплений у вигляді цінностей [20]. Система безпеки цінностей, у першу чергу, покликана забезпечити відсутність загроз, особливо в період їх трансформації, коли сама стабільність, як якість системи, зменшується.

4.1. Загальне визначення системи безпеки цінностей.

Як зазначають деякі дослідники, існування, визнання й поширення тієї або іншої системи цінностей, нерозривно пов'язані, як з економічною та військовою міццю суспільств, що підтримують дані цінності, так й з особистим бажанням людей боротися за свої права, з рівнем їх духовності. Найбільш небезпечними є

зіткнення та конфлікти ціннісних систем, що існують чи формуються не на основі національно-культурних спільностей, а в середині певного народу [20]. У такому випадку соціальні конфлікти здатні досягати максимальної напруги, що становить підвищену загрозу не тільки духовності суспільства, але й національній безпеці держави.

Безпека цінностей є важливою складовою суспільного розвитку, тому що стабільність соціуму передбачає розробку та створення стійкої системи захисту пріоритетів, у тому числі домінантних цінностей.

4.2. Джерела загроз безпеки духовності.

Протилежним процесу забезпечення безпеки цінностей виступають джерела загроз безпеки духовності. Сутнісна складова цього поняття розглядається як інформаційна, ідеологічна, психологічна, організаційна діяльність, спрямована, з одного боку, на руйнування духовного світу людини, релігійних та моральних орієнтацій та принципів, дестабілізацію її свідомості, духовне та інтелектуальне насильство, з метою опанування психікою, та, в подальшому, підкорення свідомості індивіда, а з іншого боку – на знищення духовної культури суспільства, традиційних та загальнозначущих ціннісних засад, його деморалізацію, на культивування ідеології насильства, ксенофобії, міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, з метою дестабілізації соціуму [9].

В. Горлинський пропонує розглядати загрози розвитку суспільства, що виникають у духовній сфері, за наступними групами: до *першої групи* належать небезпеки руйнування духовного світу людини, що загрожують становленню її свідомості, світоглядним основам, свободі думки, переконань, інтелектуальної діяльності. *Друга група* – це загрози усталеному функціонуванню всіх форм суспільної та масової свідомості, ментальності. До *третьої групи* доцільно віднести загрози розвитку культури всього суспільства, його етнічних та конфесійних спільнот, а також загрози функціонуванню соціокультурних інститутів – науки, моралі, освіти, виховання, мистецтва, релігії, що забезпечують задоволення духовних потреб нації та обумовлюють ціннісні орієнтації особистості. Водночас, треба брати до уваги, що загрози в духовній сфері хоча й мають латентний, прихований характер, проте негативно впливають на соціально-політичні процеси та безпеку суспільства [9].

На жаль, в наш час відбувається поступове витіснення вищих цінностей та ідеалів утилітарними, прагматичними, технократичними орієнтаціями та

глобалізаторськими імперативами мислення. Дедалі відчутнішу загрозу безпеці суспільства створює девальвація моральних цінностей, культурних та національних традицій, загальнолюдських гуманістичних цінностей. Наслідком духовного вакууму в суспільній свідомості стає моральний та правовий нігілізм, пропаганда культу жорстокості та насильства, попрання національних та релігійних святинь, розповсюдження насильства й порнографії.

Духовна «всеїдність», що поширюється серед молоді через Інтернет та ЗМІ, породжує мораль уседозволеності, яка межує з аморальністю. Зростання аномальної залежності людини від Інтернету та комп'ютерних технологій, слід розцінювати як загрозу свідомості та основну причину психічних захворювань, порушення пізнавальних функцій та соціальної апатії [9].

Руйнування ціннісних засад функціонування суспільства супроводжується соціальною аномією, девіантною та аморальною поведінкою, антисоціальною й антидержавною спрямованістю свідомості маргіналізованої частини населення, соціальною конфронтацією, етнічно-культурною напруженістю.

Отже, розглянувши загальну специфіку безпеки цінностей молоді та джерел її загроз, перейдемо до аналізу її особливостей в сучасному українському суспільстві, просякнутому процесами олігархізації.

4.3. Трансформація цінностей під впливом «м'якої ідеології».

Розглядаючи трансформацію ціннісних орієнтацій сучасної молоді, можна було б стверджувати, що вона викликана застосуванням «М'якої ідеології». Однак ця теза вірна тільки в першому наближенні. Справа у тому, що олігархізація як феномен українського соціуму, є причиною більш глибокого рівня, яка визначає, нехай опосередковано, напрямок розвитку ціннісних орієнтацій молодого покоління.

Вітчизняні олігархічні утворення всіляко прагнуть до максимальної концентрації у своєму розпорядженні, як різних видів ресурсів, так і владних повноважень, а їхні ціннісні орієнтації спрямовані на отримання надприбутку. Суттєвим моментом при цьому, є процес отримання контролю над засобами масової комунікації, що представляють собою ефективні важелі управління суспільною та індивідуальною свідомістю. У свою чергу, фінансова залежність працівників мас-медіа від олігархічних груп, є основною причиною подачі інформації, з позицій моралі олігархів як соціальної групи [8, с. 293].

Контроль над мас-медіа, який дозволяє сформувати позитивну суспільну

думку, щодо феномену олігархії, спочатку призводить до його легітимації у суспільній свідомості, а, згодом, – до вбудовування інституту олігархії в інституційну матрицю українського соціуму. Власне, прагнення олігархічних утворень трансформувати інституційну матрицю відповідно до своїх завдань, є однією з головних причин, що опосередковано визначають вектор змін, які відбуваються в ціннісних орієнтаціях як молоді, так і соціуму. Зрозуміло, кінцевою метою є суспільна свідомість, так як інституціональна матриця відбивається у ній у вигляді певного архетипу [24, с. 110].

В умовах сучасного рівня розвитку українського соціуму, спрямоване застосування «М'якої ідеології» є одним з визначальних чинників, що дозволяє прискорити процес нівелювання духовної компоненти системи ціннісних орієнтацій як індивіда, так і суспільства, особливо якщо врахувати, що молодь здатна до трансформації власних ціннісних орієнтацій у відносно малий термін.

Внаслідок дії філософського закону взаємного переходу кількісних та якісних змін, цей спрямований вплив, на першому етапі, призводить до якісної трансформації системи ціннісних орієнтацій молоді, а, на другому, – до відповідних змін у суспільній свідомості. При цьому, розвиток ціннісних орієнтацій суспільної та індивідуальної моралі набуває спрямованості до наживи та користолюбства [8, с. 275]. Закономірно, що кінцевим результатом є нівелювання духовної компоненти, властивої як індивідуальній свідомості представників молодого покоління, так і соціуму в цілому, а провідну роль у цьому процесі відіграють *засоби масової комунікації*.

Аналіз наукових розробок, таких дослідників, як Г. Маркузе [19], Д. Майерс [18], Діпак К. Гупта [10], Р. Барт [3], В. Петров [25], М. Лапченко [17], Д. Зеркалов [11], С. Кара-Мурза [13], А. Зинов'єв [12], А. Тузиков [27], Н. Кириллова [14], В. Глазунов [8] та інших, дозволяє зробити такі узагальнення: 1) в умовах сьогодення відбувається зміщення основних акцентів управління у бік інформаційного ресурсу [8, с. 290], а ЗМІ стають «безликим божеством» [12, с. 335-337] в постмодерному суспільстві; 2) ЗМІ та Інтернет – основні джерела, з яких молодь отримує інформацію різної спрямованості та за допомогою яких формується світогляд молоді в цілому [27, с. 123-133] та система ціннісних орієнтацій, зокрема [18, с. 311]; 3) засоби масової комунікації використовуються для створення та маніпулювання суспільною думкою [8, с. 25], а ступінь розвитку сучасних технологій дозволяє успішно досягти таких ефектів, як «дисципліна», «згода», «підтримка» [8, с. 294]; 4) напрямок розвитку ціннісних орієнтацій визначається елітою, яка обирає відповідні пріоритети, серед безлічі ціннісних норм та ідеалів; 5) мас-медіа ефективно транслюють в індивідуальну

та суспільну свідомість певні потреби. Закономірно, що при трансляції переважно матеріальних потреб, проявляється тенденція домінування матеріальної компоненти в суспільній та індивідуальній свідомості, що неминуче відбивається й на суспільних відносинах. Зокрема, у них починають превалювати індивідуалізм, корисливість, що, у свою чергу, обумовлює прояв такої тенденції, як відсутність толерантності [33]. У той же час, це сприяє подальшому розповсюдженню цінностей суспільства споживання.

4.4. Процеси формування та функціонування суспільства споживання.

Процеси формування та функціонування суспільства споживання вивчали багато філософів, такі як Е. Фромм [29], Г. Маркузе [19], В. Блумкін [6] та інші. Важливою є його сутність, що викладена Е. Фроммом у такий спосіб: суспільство споживання представляє собою зібрання індивідів, що активно піддаються масовому навіюванню, внаслідок чого, їх єдиною метою стає максимальне матеріальне виробництво та споживання. Такий соціум керується професійними політиками й менеджерською бюрократією. Будь-які види суспільної діяльності підпорядковані економічним інтересам, тому кошти стають метою, а індивід трансформується в подобу автомата. Він відмінно одягнений, ситий, однак не має потягу до головної мети людської діяльності – виробництва духовних цінностей. При цьому засоби масової комунікації постійно проголошують, що саме такий спосіб життя приносить людям щастя [304, с. 112]

Аналогічну думку у своїх роботах виклав В. Блумкін, при цьому він прямо вказав на ціннісні орієнтації, що транслуються у свідомість як молодого покоління, так й соціуму: «Споживайте ... Живіть заради придбання та споживання тих красивих, дорогих та зручних речей, які створює сучасна промисловість, заради чуттєвих насолод, у цьому сенс життя, у цьому його найвища цінність» [5, с. 63].

Закономірно, що суспільство споживання активно впливає на своїх представників, а, особливо – на молодь. Внаслідок цього вони трансформуються в «одномірних людей». Зокрема, на цю якісну особливість вказує у своїх дослідженнях Г. Маркузе. «Одномірність» індивіда пов'язана з тим, що він асоціює себе тільки з матеріальними речами, розуміючи себе, як «Я – це моє майно». При цьому у традиційному суспільстві, людина розуміла себе, як «Я – це мої принципи». У зв'язку з цими якісними особливостями свідомості

особистості, у традиційному соціумі предмети побуту є додатком до людини, а в суспільстві споживання відбувається перетворення, сутність якого полягає у тому, що індивід стає додатком до оточуючих його речей та служить тільки їм.

Суспільство споживання не здатне до прогресивного розвитку. В значній мірі це обумовлено тим, що в суспільній свідомості теорія колективної відповідальності заміщається теорією особистого успіху. Внаслідок цього, починає проявлятися стійка тенденція, сутність якої полягає в тому, що особисте благо стає вище загального, у зв'язку з чим знаходить панування індивідуалізм, а, далі, – егоїзм.

Щодо інтеграції засобами масової комунікації у свідомість української молоді відповідних цінностей суспільства споживання, необхідно зазначити наступне.

По-перше, українські мас-медіа культивують певний ідеал індивіда, який досягнув високого рівня добробуту та увійшов у фінансову еліту суспільства. Він являє собою розумного та вольового «завойовника-одиначку», у достатній мірі жорсткого та жорстокого, який не здатний до співчуття, основні життєві пріоритети якого спрямовані на досягнення матеріального благополуччя. Звичайно ж, ці установки знаходять своє відображення у свідомості молодого покоління, після чого екстраполюються на соціальні відносини. Внаслідок цього, виникає «феномен хижака», сутність якого полягає у тому, що молодь, вважаючи, що виживає найсильніший, всі відносини у суспільстві починає засновувати на «принципі сили». Логічним продовженням цієї закономірності є як зниження ступеня толерантності у соціумі, так і активізація процесу його дезінтеграції. У підсумку, суспільство починає трансформуватися у збирище незалежних індивідів, яких пов'язують тільки жорсткі економічні відносини. При цьому ніяких ідей вищого порядку, які обумовлюють появу інших відносин, а, отже, виконують функцію мобілізації, немає. Закономірно, що розпад соціуму на атоми-індивіди не дозволяє ефективно вирішувати поставлені перед ним системні завдання, й це є однією з основних негативних тенденцій його розвитку. Суттєвим моментом є те, що домінування у суспільних відносинах «принципу сили», може призвести до знищення соціуму [4, с. 110].

По-друге, засоби масової інформації активно постулюють тезу про те, що критерієм добірності є багатство та влада. У кінцевому підсумку, все зводиться до аксіоми: «Обраний – це багатий, багатий – це обраний». Істотним чинником є завуальоване, проте досить активне переконання молодого покоління у тому, ніби «гроші не мають запаху», тому, будь-який спосіб їх заробляння прийнятний.

Закономірно, що в процесі соціалізації, ці установки та критерії, впливають відповідним чином на рівень духовності молоді та наявність/відсутність потужної духовної компоненти в структурі ціннісних орієнтацій молоді, що неминуче знаходить відображення й у специфіці побудови суспільних відносин. Зокрема, в них починає проявлятися негативна тенденція, сутність якої полягає у тому, що багато представників молодого покоління починають відчувати презирливе ставлення до людей, які мають низький матеріальний достаток. Важливим є те, що ця тенденція спричиняє не тільки зниження рівня толерантності в соціумі, а й неприпустима з точки зору етики. Адже не можна погодитися з В. Ключевським, який висловив таку тезу: «Хто з людей зневажає людей, повинен зневажати й самого себе, тому зневажати людей вправі тільки тварини» [136, с. 365].

По-третє, засоби масової комунікації активно транслюють досить специфічні установки про джерела щастя, якими є матеріальне багатство та споживання. Обидві тези запозичені у мас-медіа країн Західної Європи та США [19;26;18;16]. У контексті даного дослідження необхідно розглянути вплив обох установок на рівень духовності ціннісних орієнтацій молодого покоління.

Активний вплив ЗМІ на свідомість молоді підтверджують й соціологічні дослідження. Пріоритетним джерелом інформації для української молоді залишається телебачення [22], 65%, серед опитаної молоді, принаймні, раз на тиждень дивляться загальнонаціональні телеканали, а 30% – місцеві, 8% – іноземні. Сучасна молодь, яка веде активне соціальне життя, має потребу у щоденному доступі до мобільного зв'язку, соціальних мереж та електронної пошти. Дослідження «Молодь України-2015» підтвердило те, що більшість молодих людей мають у особистому користуванні Інтернет – 82%, 77% – персональний комп'ютер, 59% – мобільний телефон, а 46% – смартфон. Кожен четвертий, серед молоді, користується планшетом (24%), незначна частина (8%) – електронною книгою. Більшість молоді користується Інтернетом один або кілька разів на день (86%). Також, кожен четвертий, серед молодих людей (26%), хоча б раз на тиждень слухає радіо. Друковані засоби інформації є найменш затребуваним у молодіжному середовищі інформаційним джерелом: 19% молодих людей раз на тиждень переглядають місцеву пресу, 17% – загальноукраїнські видання, 3% – іноземну пресу [22].

Саме тому, наслідком трансляції установки про матеріальне багатство як джерело щастя, є виникнення тенденції, у вигляді прагнення молоді до накопичення матеріальних цінностей та акумулювання фінансових коштів, з метою знайти основне джерело щастя. Суттєвим моментом є нівелювання, за

допомогою «М'якої ідеології», мотивації до духовного самовдосконалення й саморозвитку.

У цьому контексті важко не погодитися з думкою А. Шопенгауера про те, що тільки причетність людини до процесу одержання знань, розумової праці, творчості, дозволяє отримати відчуття внутрішнього задоволення, а, отже, й щастя. «Тим не менше, – вказував філософ, – люди в тисячу разів більше зайняті придбанням багатства, ніж культурою духу, як не очевидно, що те, чим ми є насправді, означає для нашого щастя набагато більше, ніж те, що ми маємо» [31, с. 22].

На жаль, стан речей докорінно не змінився й у теперішній час, у тому числі й в країнах, що «зробили крок» у постмодерн. Зокрема, Д. Майерс, який проводив дослідження у США, зробив такий висновок: незважаючи на те, що в період з середини до кінця ХХ століття громадяни стали у два рази багатше, тільки третина від загальної кількості вважають себе щасливими [18, с. 760]. Важливим є також те, що один з висновків, до якого дійшов учений, співвідноситься з позицією А. Шопенгауера. Його сутність полягає в тому, що значні грошові кошти, з досить високим ступенем ймовірності, здатні зробити свого власника нещасним [18, с. 759].

Таким чином, можна стверджувати, що індивід, який прагне до фінансових статків як до джерела щастя, невірно визначає напрямок докладання своїх здібностей та можливостей. Безперечно, певний рівень матеріального достатку необхідний, проте він є таким собі додатком до щастя, але не одним з його джерел. «Сутність щастя полягає не в тому, щоб досить благополучно прожити, але в тому, щоб відчувати та зрозуміти, у чому воно може складатися» [15, с. 372].

Одним з найважливіших наслідків інтегрування у свідомість молоді ціннісних орієнтацій, що визначають вектор її прагнень до багатства як джерела щастя, є активізація процесу заміщення духовних ціннісних орієнтацій, отже – збільшення швидкості нівелювання їх духовної компоненти. У підсумку, це тягне за собою збільшення обсягу товарів та послуг, що продаються й це, безсумнівно, позитивно відбивається на показниках економічної сфери. Однак основні зусилля молодого покоління отримують неправильний вектор. Справа у тому, що споживацтво не робить людину щасливою внаслідок двох причин: здатності індивіда швидко адаптуватися до досягнутого рівню та схильності до соціального порівняння. Феномен швидкої адаптації проявляється у тому, що людина, у відносно короткий термін, звикає до рівню матеріальної забезпеченості, якого вона домоглася (навіть якщо цей показник дуже високий). Тому для того, щоб відчувати знову почуття задоволення від досягнутого, їй

потрібно щось більше. Природно, процес підвищення добробуту, внаслідок об'єктивних причин (прибутковість бізнесу, податкова політика, інвестиційний клімат, прояв економічних криз, тощо), має певні межі. Тому отримувати почуття задоволення, від збільшення рівню матеріальної забезпеченості, стає все складніше [18, с. 763].

У свою чергу, соціальне порівняння дуже сильно впливає на самооцінку індивіда. Людина постійно прагне порівнювати себе з тими, хто досяг чогось значного у професійному плані, або має більший обсяг власних матеріальних ресурсів. У разі якщо її рівень, перевищує відповідний показник іншої людини, вона відчуває радість досягнутим, якщо немає – розчарування. Цю особливість, притаманну багатьом людям, а, понад усе, – представникам молоді, ефективно використовують ЗМІ. Під час порівняння відбувається процес штучного зниження рівню самооцінки індивіда, так як людина усвідомлює, що у її володінні відсутній певний матеріальний об'єкт, наявний у інших. У свою чергу, потреба у підвищенні рівню самооцінки, стає причиною того, що у людини виникає мета придбати цей предмет. Істотним негативним моментом є постійне повторення цього ланцюга причинно-наслідкових зв'язків, так як мас-медіа періодично демонструють людині новостворювані матеріальні блага [18, с. 763]. Закономірно, що внаслідок цих маніпуляцій, здійснюваних «М'якою ідеологією» за допомогою ЗМІ, молодь не може знайти постійне джерело щастя у збільшенні обсягів споживання. Однак у неї активно розвивається важлива якість: в системі ціннісних орієнтацій, споживацтво займає одну з домінуючих позицій. У підсумку, постійно збільшується прагнення представників молодого покоління до придбання матеріальних цінностей, що трансформує їх у «рабів речей» [23, с. 164].

У цьому випадку напрошується цілком закономірний та логічний висновок про те, що установка на споживацтво тягне за собою штучне підвищення ступеню значимості матеріальних ціннісних орієнтацій у свідомості молодого покоління. Однак, це тільки в першому наближенні. Прагнення до збільшення обсягів споживання, може призвести до виникнення суперечності між «споживацтвом» та соціальною природою людини, яка виражається у необхідності створення духовних благ для інших людей. У свою чергу, спроба подолати це протиріччя, як правило, призводить до того, що індивід розчаровується у всій системі людських цінностей [5, с. 63], а це тягне за собою певні руйнівні перетворення у свідомості молоді. При цьому істотним моментом є не тільки деструктивний вплив споживацтва на рівень духовності системи ціннісних орієнтацій. Важливою видається й та обставина, що у

свідомості молодого покоління починає превалювати принцип «наплювати на майбутнє», який негативно впливає на розвиток духовного потенціалу особистості [18, с. 766].

Підводячи проміжний підсумок, необхідно відзначити, що наслідком негативного впливу «М'якої ідеології», що інтегрує за посередництвом мас-медіа вищевказані ідеали та ціннісні орієнтації, є зниження рівню духовного потенціалу, яким володіє молоде покоління нашої країни. Крім того, у його свідомості знаходять прояв такі якості, як байдужість до історичної долі суспільства, релігії, прагнення до отримання задоволень, крайній індивідуалізм, десоціалізація [32].

Розглядаючи основні трансформації, що відбуваються в системі ціннісних орієнтацій свідомості молоді, необхідно відзначити, що вони здійснюються на тлі такого негативного явища, як *відсутність прагнення якісно оволодівати знаннями*. Особливо таке негативне явище посилюється під впливом засобів масової комунікації як основного інструменту «М'якої ідеології», головним завданням яких є формування досить вузького світогляду «одномірної людини», для забезпечення високого ступеня керованості соціумом.

Ця тенденція властива не тільки Україні, вона проявилася у багатьох країнах Західної Європи, а також в США. В процесі проведення досліджень ця тенденція була виявлена такими вченими, як М. Вебер [7, с. 237-264], А. Моль [21], А. Тузиков [27], С. Кара-Мурза [13] та іншими.

Зокрема, С. Кара-Мурза прямо вказує, що мас-медіа є інструментом одурманювання, так як ефективно знижують інтелектуальний рівень багатьох представників соціуму, а особливо – молоді. При цьому, в якості основних причин він розглядає: по-перше, зниження інтелектуального рівня повідомлень, які транслюються. По-друге, активний вплив засобів масової комунікації на розвиток стереотипного мислення [13, с. 26]. Виділяється ще одна причина – реклама, за допомогою якої енергія молодого покоління спрямовується не в русло отримання знань, а у бік збільшення обсягу споживаних товарів та послуг [18], при цьому ЗМІ привчають молодь не замислюватися над вибором шляху задоволення потреб, хоча на складність проблеми вибору вказувало багато філософів, зокрема М. Хайдеггер [30] та Н. Аббаньяно [1].

Безперечно, молоде покоління повинно мати достатньо високий рівень знань, за домінуючої духовної компоненти в системі ціннісних орієнтацій. Як відзначав Демокрит, «більш вірними є надії на майбутній добробут освічених, ніж багатство невігласів» [2, с. 107]. Однак у такому випадку, можуть виникнути деякі протиріччя. По-перше, між цілями, що переслідують суб'єкти політики,

застосовуючи «М'яку ідеологію» та ціннісними орієнтаціями молоді. По-друге, між високим рівнем духовності молодого покоління та несуттєвим значенням духовного розвитку соціуму, що характеризується низьким ступенем піднесення людини. Справа у тому, що чим якісно вищий ступінь освіченості молоді та значніше її моральний потенціал, тим вищі вимоги, що пред'являються в процесі соціалізації до рівня духовності суспільства та його системи ціннісних орієнтацій.

Крім того, високий ступінь освіченості молодого покоління й значний моральний потенціал, є тими істотними причинами, що викликають певну складність в програмуванні його дій. Можна припустити, що закономірним підсумком вирішення цих протиріч буде прагнення молодого покоління українців, яке володіє якісною системою знань та високим ступенем духовності, трансформувати невідповідні характеристики інституційної матриці соціуму.

Звичайно, олігархічні суб'єкти, які намагаються змінити інституційну матрицю, цілком усвідомлюють ймовірність виникнення вищевказаних протиріч. Тому на шляху формування якісного масиву знань та підвищення рівня духовності постає «М'яка ідеологія», що використовує у власних цілях, як засоби масової комунікації, так й природні характеристики людини.

В умовах застосування «М'якої ідеології», навіть інтенсивна дія зовнішніх причин (наприклад, відповідна політика освітніх інститутів, а також спрямований вплив сім'ї), не призведе до підвищення освітнього рівня молоді та формування її високого духовного потенціалу. Це пов'язано з тим, що зусилля інститутів сім'ї та освіти, які виступають як зовнішнє протиріччя, діють тільки через протиріччя внутрішнє. У свою чергу, внутрішнє протиріччя являє собою певну боротьбу, між зовні привнесеними установками та негативним ставленням до освітнього процесу, сформованим «М'якою ідеологією». З урахуванням високої ефективності цієї ідеологічної моделі, ймовірною є перемога інтегрованих нею установок. Тому негативне ставлення молоді до процесу оволодіння знаннями буде важко подолати. З цієї ж причини, збережеться й домінування матеріальних ціннісних орієнтацій у свідомості багатьох її представників. У підсумку, стає майже неможливим вирішити гармонійним шляхом протиріччя, що виникають між інститутами сім'ї та освіти, з одного боку, та молодим поколінням, – з іншого, якщо не враховувати всю специфіку забезпечення безпеки цінностей молоді.

Висновки.

У якості **висновків** можна зазначити, що система безпеки цінностей покликана забезпечити відсутність загроз, особливо в період трансформації ціннісних орієнтацій, коли сама стабільність як якість системи зменшується. Існує кілька груп загроз суспільного розвитку, що виникають у духовній сфері суспільства та обумовлюються ціннісною кризою: небезпеки руйнування духовного світу людини; загрози усталеному функціонуванню всіх форм суспільної свідомості та ментальності; загрози розвитку культури всього суспільства та функціонуванню соціокультурних інститутів.

У наш час відбувається поступове витіснення вищих цінностей та ідеалів утилітарними та прагматичними орієнтаціями. Руйнування ціннісних засад функціонування суспільства супроводжується соціальною аномією, девіантною та аморальною поведінкою, антисоціальною та антидержавною спрямованістю свідомості маргіналізованої частини молоді, соціальною конфронтацією, етнічно-культурною напруженістю. І все це відбувається в українському суспільстві на тлі процесів подальшої олігархізації.

Внаслідок олігархізації держави, а також застосування олігархічними утвореннями «М'якої ідеології», активно проявляється тенденція нівелювання духовної компоненти у ціннісних орієнтаціях молодого покоління. Суттєвим моментом є той факт, що цей процес здійснюється на тлі систематичного зниження інтелектуального потенціалу молоді. Закономірно, що ці негативні причини відображаються, як у відповідних системах суспільної свідомості, так й в духовно-моральному потенціалі соціуму. Подальшим підсумком перетворень духовності, що відбуваються у свідомості молоді може з'явитися не тільки феномен психологічних злиднів мас, а й «духовне поневолення соціуму» [28, с. 217].